

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

Nr. 26/3-013379

Chișinău

29 martie 2023

Biroul Permanent al Parlamentului

În temeiul art.73 și art.74 alin. (3) din Constituția Republicii Moldova, se prezintă spre examinare, **în mod prioritar**, proiectul de lege privind avertizorii de integritate, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 166 /2023.

Proiectul este o condiționalitate care rezultă din Planul de acțiuni pentru implementarea măsurilor propuse de către Comisia Europeană în Avizul său privind cererea de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană și din Memorandumul cu privire la politici economice și financiare, încheiat cu Fondul Monetar Internațional.

Responsabil de prezentarea în Parlament a proiectului de lege este Ministerul Justiției.

Anexe:

1. Hotărârea Guvernului privind aprobarea proiectului de lege (în limba română – 1 filă) ;
2. Proiectul de lege (în limba română -21 file);
3. Nota informativă la proiectul de lege (16 file);
4. Avizele recepționate în procesul avizării (36 file);
5. Sinteza obiecțiilor și propunerilor (38 file);
6. Expertiza de compatibilitate cu legislația europeană a Centrului de Armonizare a Legislației (6 file);
7. Tabelul de concordanță (~~118~~ file);
8. Raportul de expertiză anticorupție (4 file).

Prim-ministru

Dorin RECEAN

Ex.: E.Grosu
Tel.: 22250274

SECRETARIATUL PARLAMENTULUI REPUBLICII MOLDOVA		
D.D.P. Nr. <u>84</u>		
" <u>30</u> "	<u>03</u>	<u>2023</u>
Ora _____		

UE

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

HOTĂRÂRE nr. 166

din 29 martie 2023

Chișinău

Pentru aprobarea proiectului de lege privind avertizorii de integritate

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

Se aprobă și se prezintă Parlamentului spre examinare proiectul de lege privind avertizorii de integritate.

Prim-ministru

Contrasemnează:

Ministrul justiției

DORIN RECEAN

Veronica Mihailov-Moraru

PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA**LEGE**
privind avertizorii de integritate

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Prezenta lege transpune parțial Directiva Uniunii Europene (UE)2019/1937 a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2019 privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L305/17 din 26 noiembrie 2019, așa cum a fost modificat ultima dată prin Regulamentul (UE) 2020/1503 al Parlamentului European și al Consiliului din 7 octombrie 2020 privind furnizorii europeni de servicii de finanțare participativă pentru afaceri și de modificare a Regulamentului (UE) 2017/1129 și a Directivei (UE) 2019/1937.

Capitolul I
DISPOZIȚII GENERALE**Articolul 1. Domeniul de reglementare**

(1) Prezenta lege reglementează procedura de primire, de examinare și soluționare a dezvăluirilor de încălcări ale legii din cadrul entităților publice și private, drepturile și obligațiile persoanelor care efectuează dezvăluiri de încălcări ale legii, măsurile de protecție a acestora, obligațiile angajatorilor, atribuțiile autorității competente de examinarea dezvăluirilor de încălcări ale legii și ale autorităților de protecție a avertizorilor de integritate.

(2) Normele prezentei legi nu se aplică dispozițiilor privind:

- a) achiziții publice în domeniile apărării și securității naționale, în cazul în care acestea intră sub incidența reglementărilor privind secretul de stat, precum și altă informație care constituie secret de stat;
- b) secretul profesional al avocatului;
- c) confidențialitatea informațiilor medicale;
- d) caracterul secret al deliberărilor judiciare;
- e) desfășurarea procesului penal.

Articolul 2. Scopul legii

Prezenta lege urmărește sporirea cazurilor de dezvăluiri de încălcări ale legii și ale altor dezvăluiri de interes public prin:

- a) promovarea climatului de integritate în sectoarele publice și private;
- b) asigurarea protecției avertizorilor de integritate împotriva oricăror forme de răzbunări în contextul dezvăluirii efectuate;

c) prevenirea și sancționarea răzbunărilor împotriva avertizorilor de integritate.

Articolul 3. Noțiuni

În sensul prezentei legi, termenii și expresiile de mai jos au următoarele semnificații:

acțiuni subsecvente – orice acțiune întreprinsă de către angajator și autoritatea competentă responsabilă de examinarea dezvăluirilor de încălcări ale legii, în vederea soluționării avertizării de integritate și remedierii încălcării raportate;

angajat – persoană fizică care în ultimele 12 luni:

a) are sau a avut calitate de salariat, în sensul legislației muncii, în raport cu un angajator;

b) are sau a avut calitate de voluntar sau stagiar în raport cu un angajator;

c) are sau a avut raporturi juridice contractuale, civile cu un angajator;

d) este sau a fost în calitate de candidat la o funcție vacantă participând la concursul de angajare;

e) este sau a fost în calitate de beneficiar al serviciilor sociale;

f) are sau a avut calitatea de acționar, de persoană care a făcut sau face parte din organul de administrare, de conducere sau de supraveghere al unei entități private, inclusiv membru al consiliului de administrație, de persoană numită în consilii științifice și consultative, în comisii de specialitate și în alte organe colegiale organizate în structura autorităților/instituțiilor publice sau pe lângă acestea;

g) deține sau a deținut o funcție electivă.

angajator – entitate publică sau privată care:

a) a intrat în raporturi juridice de angajare sau de muncă cu un angajat;

b) a intrat în raporturi juridice contractuale, civile, cu un angajat;

c) a intrat în raporturi juridice ce vizează prestarea serviciilor sociale cu angajat.

În cazul judecătorilor și procurorilor se consideră angajatori Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor;

autoritate competentă – autoritatea publică responsabilă de examinarea dezvăluirilor externe și publice de încălcări ale legii;

avertizare de integritate (raportare) – dezvăluire a informațiilor obținute în context profesional referitoare la încălcări ale legii, care amenință sau prejudiciază drepturile persoanei sau interesele ocrotite de lege și este înregistrată în Registrul dezvăluirilor de încălcări ale legii;

avertizor de integritate – persoană fizică care efectuează o avertizare de integritate sau divulgă public informații referitoare la încălcări ale legii, obținute în context profesional;

context profesional – activități profesionale, actuale sau anterioare, de orice natură, remunerate sau nu, desfășurate în cadrul entităților publice și

private, în baza cărora persoanele pot obține informații referitoare la încălcări ale legii și pot suferi răzbunări în caz de dezvăluire a acestora;

dezvăluire externă de încălcări ale legii – comunicare verbală sau scrisă, a oricăror informații referitoare la încălcări ale legii care amenință sau prejudiciază interesele ocrotite de lege, din cadrul unei entități publice sau private, prin intermediul canalelor externe de raportare (comunicată autorității externe de examinare);

dezvăluire internă de încălcări ale legii – comunicare verbală sau scrisă, a oricăror informații referitoare la încălcări ale legii care amenință sau prejudiciază drepturile persoanei sau interesele ocrotite de lege din cadrul unei entități publice sau private, prin intermediul canalelor interne de raportare (comunicată angajatorului);

dezvăluire publică de încălcări ale legii – punerea la dispoziție, în spațiul public, a informațiilor referitoare la încălcări ale legii care amenință sau prejudiciază interesele ocrotite de lege;

facilitator – persoana fizică ce asistă avertizorul în procesul de dezvăluire de încălcări ale legii, într-un context profesional, a cărei asistență este confidențială;

informare – transmitere a informațiilor referitoare la acțiunile subsecvente și la motivele unor astfel de acțiuni avertizorului de integritate;

informații referitoare la încălcări ale legii – informații, inclusiv suspiciuni rezonabile, cu privire la încălcări efective sau potențiale, care s-au produs sau care sunt susceptibile să se producă în cadrul entităților publice sau private, în care activează sau a activat angajatul sau cu care acesta este sau a fost în contact prin intermediul activității sale, precum și informațiile cu privire la încercări de a tăinui astfel de încălcări;

încălcări ale legii – acțiune sau inacțiune de nerespectare ale dispozițiilor legale care încalcă grav sau esențial drepturile persoanei sau interesele ocrotite de lege care s-au produs sau sunt susceptibile să se producă în cadrul entităților publice și private în domeniile: achiziții publice, servicii, produsele și piețele financiare, precum și prevenirea spălării banilor și finanțării terorismului, prevenirea și combaterea corupției, siguranța și conformitatea produselor, siguranța transportului, protecția mediului, protecția radiologică și siguranța nucleară, siguranța alimentelor și a hranei pentru animale, sănătatea și bunăstarea animalelor, sănătatea publică, protecția consumătorului, protecția vieții private și a datelor cu caracter personal și securitatea rețelelor și a sistemelor informatice;

persoana vizată în dezvăluire – persoana fizică sau juridică menționată în dezvăluirea de încălcări ale legii, drept persoana căreia i se atribuie încălcarea legii;

persoană sau subdiviziune desemnată – persoană fizice sau unitate din cadrul entităților publice sau private, desemnate pentru desfășurarea acțiunilor subsecvente;

răzbunare – orice acțiune sau omisiune directă sau indirectă apărută într-un context profesional, care este determinată de dezvăluirea internă sau externă ori de divulgarea publică și care provoacă sau poate provoca prejudicii nejustificate angajatorului sau avertizorului de integritate.

Articolul 4. Subiecții legii

(1) Subiecții care cad sub incidența prezentei legi sunt:

a) angajații din sectorul public și privat;

b) avertizorii de integritate;

c) angajatorii;

d) autoritatea competentă;

e) facilitatorii;

f) autoritățile de protecție a avertizorilor de integritate (în continuare – *autorități de protecție*).

(2) Angajații sunt în drept să depună dezvăluiri de încălcări ale legii, să fie recunoscuți în calitate de avertizori de integritate și să beneficieze de protecție în condițiile prevăzute de prezenta lege.

(3) Prin derogare de la prevederile alin.(2), angajații care au calitatea de agenți publici, în cazul influențelor necorespunzătoare exercitate asupra lor, precum și ale altor încercări de implicare a lor în manifestări de corupție în sensul Legii integrității nr. 82/2017 și al Legii nr. 325/2013 privind evaluarea integrității instituționale, sunt obligați să le denunțe.

Capitolul II

DEZVĂLUIRI DE ÎNCĂLCĂRI ALE LEGII

Articolul 5. Modalitățile de dezvăluire de încălcări ale legii

(1) În temeiul prezentei legi, modalitățile de dezvăluire de încălcări ale legii sunt următoarele:

a)dezvăluirea internă de încălcări ale legii (comunicată angajatorului);

b)dezvăluirea externă de încălcări ale legii (comunicată autorității competente);

c)dezvăluirea publică de încălcări ale legii.

(2) Dezvăluirea de încălcări ale legii se face în scris, pe suport de hârtie sau în format electronic, fiind semnată de către angajat, prin comunicare la liniile telefonice anticorupție ale angajatorilor, ale autorității competente sau prin alte sisteme de mesagerie vocală, sau prin întâlnire față în față, la cererea angajatului.

(3) Dezvăluirea se întocmește prin completarea de către angajat sau, după caz, de către operatorul liniei telefonice a chestionarelor prevăzute în anexele nr.1 și nr.2.

(4) Dezvăluirea de încălcări ale legii se înscrie în Registrul dezvăluirilor de încălcări ale legii (în continuare – *Registru*), ținut de către angajatori și autoritatea competentă, al cărui model este prevăzut în anexa nr.3.

(5) Angajatul care efectuează o dezvăluire de încălcări ale legii poate alege modalitatea de raportare a acestora luând în considerare următoarele aspecte:

a) existența riscului de răzbunare, în cazul raportării prin canalele interne;
b) imposibilitatea remedierii încălcării în mod eficace prin intermediul canalelor interne de raportare.

(6) Canalele interne și externe de raportare a dezvăluirilor de încălcări ale legii urmează a fi concepute, instituite și gestionate în condiții de siguranță, astfel încât să fie protejată confidențialitatea identității persoanei care efectuează raportarea și a oricărei părți terțe menționate în raportare și să se împiedice accesul la aceasta a membrilor neautorizați ai personalului.

(7) În lipsa canalelor interne de raportare în cazul persoanelor juridice de drept privat cu mai puțin de 50 de angajați, angajatul care efectuează o dezvăluire de încălcări ale legii utilizează canalul extern.

(8) Clauzele de confidențialitate și secretul profesional dintre angajator și angajat nu împiedică dezvăluirea de încălcări ale legii.

(9) În cazul funcțiilor electivă procedura de dezvăluire internă de încălcări ale legii nu se aplică.

Articolul 6. Conținutul dezvăluirii de încălcări ale legii

(1) Dezvăluirea de încălcări ale legii cuprinde, cel puțin, următoarele: numele, prenumele și datele de contact ale angajatului, locul de muncă, subdiviziunea în care activează, funcția ocupată, contextul profesional în care au fost obținute informațiile, persoana vizată dacă este cunoscută, descrierea faptei susceptibile să constituie încălcări ale legii în cadrul unei entități publice sau entității private, după caz, probele în susținerea raportării, data și semnătura.

(2) Prin excepție de la prevederile alin. (1), dezvăluirea de încălcări ale legii care nu cuprinde numele, prenumele, datele de contact sau semnătura persoanei, se examinează și se soluționează în măsura în care conține suspiciuni rezonabile referitoare la încălcări ale legii ce conțin amenințări la securitatea națională și ordinea publică. Totodată, informația anonimă oferită în cadrul altor tipuri de dezvăluiri de încălcări ale legii, poate fi verificată de autoritatea competentă, în vederea autosesizării, după caz, conform prevederilor legislației.

(3) Persoanele care, în mod anonim, au făcut dezvăluiri de încălcări ale legii, dar sunt ulterior identificate și suferă răzbunare, beneficiază de protecția prevăzută de prezenta lege, în cazul îndeplinirii condițiilor prevăzute la art. 20.

Articolul 7. Evidența dezvăluirilor de încălcări ale legii

(1) Dezvăluirile de încălcări ale legii se înscriu în Registru, care cuprinde: numărul și data primirii dezvăluirii; numele, prenumele și datele de contact ale angajatului; denumirea entității; obiectul raportării și modalitatea de soluționare; măsurile de răzbunare și de protecție împotriva acestora; recunoașterea în calitate de avertizor de integritate; precum și datele de contact a persoanei care a

înregistrat dezvăluirea. Entitățile publice, private și autoritatea competentă prin persoana sau subdiviziunea desemnată, au obligația de a păstra evidența tuturor raportărilor primite, cu respectarea cerințelor privind confidențialitatea angajatului.

(2) Informația din registru se păstrează timp de 5 ani, pe suport de hârtie sau în format electronic. După expirarea perioadei de păstrare, acestea se distrug, indiferent de suportul pe care sunt păstrate.

(3) În cazul în care pentru dezvăluirea de încălcări ale legii se utilizează o linie telefonică sau un alt sistem de mesagerie vocală în care conversațiile sunt înregistrate, persoana sau subdiviziunea desemnată are dreptul, sub rezerva consimțământului angajatului care efectuează dezvăluirea, de a documenta dezvăluirea verbală în unul dintre următoarele moduri:

a) prin efectuarea unei înregistrări a conversației pe un suport informațional;

b) sau printr-o transcriere completă și exactă a conversației, într-un proces-verbal.

(4) Persoana sau subdiviziunea desemnată oferă angajatului care efectuează dezvăluirea de încălcări ale legii, posibilitatea de a verifica, de a rectifica și de a-și exprima acordul cu privire la transcrierea convorbirii prin semnarea acesteia.

(5) În cazul în care angajatul care efectuează dezvăluirea de încălcări ale legii nu își exprimă consimțământul pentru transcrierea sau înregistrarea conversației, acesta este îndrumat să raporteze în scris, pe suport hârtie, persoanei desemnate, sau în format electronic, la adresa poștei electronice a instituției din care face parte persoana sau subdiviziunea desemnată.

Articolul 8. Consemnarea dezvăluirilor de încălcări ale legii

(1) În cazul în care pentru dezvăluirea de încălcări ale legii se utilizează o linie telefonică sau alte sistem de mesagerie vocală în care conversațiile nu sunt înregistrate, persoana desemnată are obligația de a întocmi un proces-verbal de consemnare al conversației. Persoana desemnată oferă angajatului posibilitatea de a verifica, de a rectifica și de a-și exprima acordul cu privire la procesul-verbal al conversației, prin semnarea acestuia.

(2) În cazul în care angajatul care efectuează dezvăluirea de încălcări ale legii, solicită ca dezvăluirea să aibă loc în prezența persoanei desemnate, acesta are obligația de a întocmi un proces-verbal de consemnare al conversației, sub rezerva consimțământului angajatului. Persoana desemnată oferă angajatului posibilitatea de a verifica, de a rectifica și de a-și exprima acordul cu privire la procesul-verbal al conversației, prin semnarea acestuia.

Articolul 9. Obligația de a păstra confidențialitatea

(1) Entitățile publice și private se asigură că informația din Registru, identitatea angajatului care dezvăluie încălcări ale legii, inclusiv informațiile care

ar permite identificarea directă sau indirectă a acestuia, nu sunt divulgate persoanelor terțe, în special persoanelor vizate, cu excepția situației în care are consimțământului expres al angajatului sau în cazul în care urmărirea penală a fost pornită în baza dezvăluirilor de încălcări ale legii de interes public.

(2) Informațiile din cuprinsul dezvăluirilor de încălcări ale legii care constituie secret comercial nu pot fi utilizate sau divulgate în alte scopuri decât cele necesare soluționării dezvăluirii.

Articolul 10. Prelucrarea datelor cu caracter personal

(1) Orice operațiune sau serie de operațiuni care se efectuează asupra datelor cu caracter personal prin mijloace automatizate sau neautomatizate, se desfășoară în conformitate cu Legea privind protecția datelor cu caracter personal

(2) Datele cu caracter personal care nu sunt relevante pentru examinarea unei avertizări de integritate, nu sunt colectate sau, dacă sunt colectate în mod neîntemeiat, sunt șterse fără întârzieri nejustificate.

Capitolul III EXAMINAREA DEZVĂLUIRILOR DE ÎNCĂLCĂRI ALE LEGII

Secțiunea 1 Dezvăluirea internă de încălcări ale legii

Articolul 11. Dezvăluirea de încălcări ale legii prin canale interne de raportare

Dezvăluirea de încălcări ale legii prin intermediul canalelor interne de raportare se încurajează în cazul în care încălcarea poate fi remediată în mod eficace în interiorul entităților publice sau private și dacă persoana care efectuează raportarea consideră că nu există niciun risc de răzbunare.

Articolul 12. Procedura internă de dezvăluire de încălcări ale legii

(1) Entitățile publice și private desemnează persoana sau subdiviziunea responsabilă de primirea, înregistrarea, examinarea și soluționarea dezvăluirilor interne de încălcări ale legii.

(2) Persoana sau subdiviziunea desemnată acționează cu imparțialitate și independență în exercitarea atribuțiilor, întreprinde acțiuni subsecvente cu diligență și în condiții de siguranță, astfel încât să asigure confidențialitatea identității persoanei care efectuează dezvăluirea de încălcări ale legii și împiedică accesul la aceasta a persoanelor terțe, care nu sunt implicate în procesul de examinare a dezvăluirii de încălcări ale legii.

(3) Persoanele, subdiviziunea desemnată și mijloacele de dezvăluire internă trebuie aduse la cunoștința fiecărui angajat, prin modalități publice și ușor accesibile.

(4) La depunerea dezvoltării de încălcări ale legii, persoană sau subdiviziunea desemnată confirmă recepționarea dezvoltării, și în termen de cel mult 3 zile lucrătoare de la primire, comunică în scris angajatului despre recepționarea acesteia. În cazurile în care, dezvoltarea de încălcări ale legii excede limitele de competență ale angajatorului, acestea se vor transmite spre examinare altor entități publice, potrivit competenței, în termen de 3 zile lucrătoare de la data înregistrării dezvoltării în Registru, cu respectarea confidențialității.

(5) În termen de cel mult 3 luni de la data confirmării de primire a dezvoltării de încălcări ale legii, cu excepția cazului în care informarea ar putea prejudicia desfășurarea acesteia, persoana sau subdiviziunea desemnată comunică în scris angajatului despre stadiul examinării dezvoltării de încălcări ale legii, iar conducătorilor entităților vizate despre desfășurarea acțiunilor subsecvente și modalitatea de soluționare a dezvoltărilor. În cazul în care angajatului nu i-a fost comunicată nici o confirmare de primire a dezvoltării de încălcări ale legii, persoana sau subdiviziunea desemnată comunică în scris angajatului despre stadiul examinării dezvoltării de încălcări ale legii în termen de 3 luni de la expirarea perioadei de 3 zile de la efectuarea dezvoltării.

(6) Rezultatele examinării dezvoltării de încălcări ale legii sunt aduse la cunoștința angajatului în termen de cel mult 3 luni de la data confirmării de primire a dezvoltării, sau, în cazuri justificate corespunzător, 6 luni.

Articolul 13. Înregistrarea dezvoltării de încălcări ale legii și întreprinderea acțiunilor subsecvente

(1) Pentru a fi înregistrată în Registru și pentru a fi recunoscută drept avertizare de integritate, dezvoltarea internă de încălcări ale legii trebuie să întrunească următoarele condiții:

- a) să fie raportată prin intermediul canalelor interne de dezvoltare de încălcări ale legii (comunicată angajatorului);
- b) să fie făcută de un angajat al entității publice sau private;
- c) informațiile să fie obținute în context profesional;
- d) circumstanțele relatate să constituie încălcare a legii.

(2) Înregistrarea dezvoltării de încălcări ale legii în Registru, îi conferă angajatului care a raportat, statut de avertizor de integritate.

(3) În cazul în care angajatul face mai multe dezvoltări interne de încălcări ale legii cu același obiect, acestea se conexează într-o singură procedură, avertizorul de integritate urmând să primească o singură informare. Dacă după finalizarea examinării acesteia este depusă o nouă dezvoltare de încălcări ale legii cu același obiect, fără a prezenta informații suplimentare care să justifice o acțiune subsecventă diferită, aceasta nu se examinează, fapt consemnat în Registru.

(4) După finalizarea examinării, persoana desemnată întocmește un raport care cuprinde următoarele elemente: descrierea circumstanțelor care au făcut

obiectul dezvoltării interne de încălcări ale legii, inclusiv descrierea informațiilor aduse la cunoștința angajatorului prin raportarea înregistrată și, după caz, prezentarea de concluzii și recomandări care pot cuprinde referiri la eventuale măsuri de protecție.

(5) Modalitatea de soluționare a avertizării de integritate se comunică în scris avertizorului de integritate, în termen de 5 zile de la finalizarea examinării dezvoltării de încălcări ale legii.

Secțiunea a 2-a

Dezvăluirea externă de încălcări ale legii

Articolul 14. Autoritatea responsabilă de examinarea dezvoltărilor de încălcări ale legii prin canalele externe și publice raportate

(1) Autoritatea responsabilă de primirea și examinarea dezvoltărilor externe și publice de încălcări ale legii este Centrul Național Anticorupție, în limita domeniului de competență. În cazurile în care, dezvoltarea de încălcări ale legii excedează limitele de competență ale Centrului Național Anticorupție, acestea se vor transmite spre examinare altor entități publice, potrivit competenței, în termen de 3 zile lucrătoare de la data înregistrării dezvoltării în Registru, cu respectarea confidențialității.

(2) Centrul Național Anticorupție, în calitate de autoritate responsabilă de examinarea dezvoltărilor externe de încălcări ale legii :

a) desemnează persoana sau subdiviziunile responsabile de recepționarea avertizărilor de integritate și întreprinderea acțiunilor subsecvente;

b) asigură instruirea persoanelor desemnate să soluționeze avertizări de integritate;

c) instituie Registrul dezvoltărilor de încălcări ale legii;

d) asigură promovarea și funcționarea liniei naționale anticorupție;

e) înregistrează dezvoltările de încălcări ale legii primite verbal, sau în scris, prin sistemul electronic de dezvoltare online, prin linia națională anticorupție sau prin întâlnire față în față la cererea angajatului;

f) examinează dezvoltările de încălcări ale legii sau avertizările de integritate referitoare la manifestări de corupție și comunică în scris avertizorului de integritate despre rezultatul examinării în termen de cel mult de 3 luni de la data confirmării de primire a dezvoltării de încălcări ale legii externe, cu posibilitatea extinderii acestui termen, în caz de necesitate, cu încă 3 luni, cu informarea corespunzătoare a avertizorului de integritate;

g) menține contactul cu angajatul, în vederea solicitării de informații suplimentare dacă e cazul, și informării despre soluția și măsurile subsecvente;

h) desfășoară acțiuni subsecvente cu diligență și în condiții de siguranță, astfel încât să asigure confidențialitatea identității persoanei care efectuează raportarea și a oricărei părți terțe menționate în raportare și împiedică accesul la aceasta a angajaților neautorizați;

i) transmite în termen de 3 zile lucrătoare de la data înregistrării dezvăluirii de încălcări ale legii, cu respectarea garanțiilor privind confidențialitatea și integritatea, altor entități publice, potrivit competențelor, dezvăluirile de încălcări ale legii care au ca obiect alte încălcări ale legii decât cele care conform legii intră în competența sa;

j) se autosesează și înregistrează dezvăluirile de încălcări ale legii făcute publice, care reprezintă o amenințare pentru interesele ocrotite de lege .

(3) Dacă, în baza avertizării de integritate, este pornit un proces contravențional sau penal, avertizorului de integritate i se aduce la cunoștință că avertizarea de integritate va fi examinată în modul prevăzut de Codul contravențional sau Codul de procedură penală.

Articolul 15. Înregistrarea dezvăluirii externe de încălcări ale legii și întreprinderea acțiunilor subsecvente

(1) Pentru a fi înregistrată în Registru și pentru a fi recunoscută drept avertizare de integritate, dezvăluirea externă de încălcări ale legii trebuie să întrunească următoarele condiții:

a) să fie raportată prin intermediul canalelor externe de dezvăluire de încălcări ale legii (comunicată autorității externe de examinare);

b) să fie făcută de un angajat al entității publice sau private;

c) informațiile să fie obținute în context profesional;

d) circumstanțele relatate să constituie o încălcare a legii.

(2) Înregistrarea dezvăluirii externe de încălcări ale legii în Registru, îi conferă angajatului care a raportat, statutul de avertizor de integritate.

(3) După înregistrarea dezvăluirii externe de încălcări ale legii în Registru, angajatului care a raportat, i se comunică următoarele detalii:

a) în cazul depunerii în scris a dezvăluirii de încălcări ale legii – confirmarea scrisă, în termen de cel mult 5 zile lucrătoare, privind înregistrarea în Registru despre inițierea unei examinări a circumstanțelor descrise în avertizarea de integritate și termenul în care va fi informat despre rezultatele examinării;

b) în cazul comunicării verbale a dezvăluirii de încălcări ale legii – confirmarea scrisă, în termen de cel mult 5 zile lucrătoare, privind înregistrarea în Registru;

c) în cazul comunicării dezvăluirii de încălcări ale legii prin telefon – comunicarea numărului de înregistrare a apelului, faptul despre inițierea unei examinări a circumstanțelor descrise în avertizarea de integritate și termenul în care poate reveni cu un apel sau, după caz, în care operatorul îl va contacta telefonic (conform preferințelor persoanei care efectuează raportarea) în care va fi informat despre rezultatele examinării;

d) indiferent de modalitatea de comunicare a dezvăluirii de încălcări ale legii – respectarea confidențialității identității sale la examinarea avertizării de integritate raportată, cu excepția cazurilor de pornire a procedurilor penale sau

contravenționale în care este atras în calitate de martor și solicită protecție;

e) în toate cazurile, statutul de avertizor de integritate îi va fi retras dacă, pe parcursul examinării, se constată că dezvoltarea de încălcări ale legii nu întrunește una dintre condițiile prevăzute la alin. (1).

(4) În cazul comunicării verbale a dezvoltării de încălcări ale legii, este întocmit un proces-verbal de consemnare.

(5) În cazul recepționării unui număr mare de avertizări de integritate, autoritatea competentă poate examina cu prioritate raportările privind încălcări grave intereselor ocrotite de lege sau încălcări ale prevederilor esențiale care intră în domeniul de aplicare al prezentei legi, fără a aduce atingere intervalului de timp prevăzut la art. 14 alin. (2) lit. f).

(6) În cazul în care angajatul face mai multe dezvoltări externe de încălcări ale legii cu același obiect, acestea se conexează într-o singură procedură, avertizorul de integritate urmând să primească o singură informare. Dacă după finalizarea examinării acesteia este depusă o nouă dezvoltare de încălcări ale legii cu același obiect, fără a prezenta informații suplimentare care să justifice o acțiune subsecventă diferită, aceasta nu se examinează, fapt consemnat în Registru.

(7) După finalizarea examinării, persoana desemnată întocmește un raport care cuprinde următoarele elemente: descrierea circumstanțelor care au făcut obiectul dezvoltării de încălcări ale legii, inclusiv descrierea informațiilor aduse la cunoștința Centrului Național Anticorupție prin raportarea înregistrată și, după caz, prin comunicarea de către entitățile publice și private, de concluzii și recomandări care pot cuprinde referiri la eventuale măsuri de protecție.

(8) Modalitatea de soluționare a avertizării de integritate se comunică în scris avertizorului de integritate, în termen de 5 zile lucrătoare de la finalizarea examinării dezvoltării de încălcări ale legii .

Articolul 16. Încetarea examinării dezvoltărilor interne și externe de încălcări ale legii și a avertizărilor de integritate

(1) Dezvoltările interne și externe de încălcări ale legii și a avertizărilor de integritate încetează a fi examinate atunci când:

a) dezvoltarea de încălcări ale legii nu întrunește condițiile prevăzute la art.13 alin.(1) sau, după caz, la art.15 alin.(1);

b) avertizarea de integritate conține informații evident ne semnificative, constatate după o examinare corespunzătoare a dezvoltării de încălcări ale legii;

c) dezvoltarea de încălcări ale legii este depusă în mod repetat, fără prezentarea unor argumente și informații suplimentare care să justifice reluarea acțiunilor subsecvente;

d) dezvoltarea de încălcări ale legii este transmisă anonim și nu conține informații suficiente referitoare la încălcări ale legii, care să permită examinarea acesteia.

(2) În termen de 5 zile lucrătoare de la data luării deciziei de încetare a examinării avertizării de integritate, aceasta se comunică în scris avertizorului de integritate, cu indicarea temeiului legal, excepție fiind situația prevăzută la alin.(1) lit. d).

Articolul 17. Obligația de informare publică

Centrul Național Anticorupție publică pe pagina web oficială a instituției, într-o secțiune separată, ușor de identificat și de accesat, cel puțin următoarele informații:

- a) cadrul normativ ce reglementează instituția avertizării de integritate;
- b) modalitatea de depunere a unei avertizări de integritate;
- c) condițiile pentru a beneficia de protecție în temeiul prezentei legi;
- d) informațiile de contact pentru efectuarea dezvăluirilor, în special, adresa poștală și electronică, numerele de telefon, mențiunea privind conversațiile telefonice;
- e) procedura aplicabilă dezvăluirii de încălcări ale legii, inclusiv termenul și modul de informare despre rezultatul examinării dezvăluirilor de încălcări ale legii;
- f) obligația de păstrare a confidențialității și prelucrarea datelor cu caracter personal;
- g) natura acțiunilor subsecvente și măsurile de protecție împotriva răzbunării;
- h) un model de declarație în care sunt prevăzute condițiile în care avertizorul de integritate este protejat de răspundere pentru încălcarea confidențialității.

Secțiunea a 3-a

Dezvăluirea publică de încălcări ale legii

Articolul 18. Dezvăluirea publică de încălcări ale legii

(1) În cazul dezvăluirii publice de încălcări ale legii, persoana poate fi recunoscută în calitate de avertizor de integritate fie de către autoritatea competentă, fie de către autoritatea de protecție.

(2) Angajatul care raportează dezvăluire publică de încălcări ale legii beneficiază de protecție în temeiul prezentei legi.

(3) Dezvăluirea publică de încălcări ale legii se poate realiza prin orice mijloc disponibil, cu condiția că autorității competente i se aduce la cunoștință despre respectiva dezvăluire.

Articolul 19. Condiții privind protecția avertizorilor de integritate care fac o dezvăluire publică de încălcări ale legii

Avertizorul de integritate care raportează o dezvăluire publică de încălcări ale legii beneficiază de protecție în temeiul prezentei legi, în cazul în care este îndeplinită oricare dintre următoarele condiții:

a) avertizorul de integritate raportează o dezvăluire de încălcări ale legii prin intermediul canalului intern sau direct extern, însă nu au fost întreprinse acțiuni subsecvente în intervalul de timp prevăzut de prezenta lege;

b) avertizorul de integritate are motive întemeiate să considere că:

1) încălcarea poate constitui un pericol iminent sau evident pentru interesul public de existența unei situații de urgență sau riscul unui prejudiciu ireversibil;

2) în cazul raportării de dezvăluire externă de încălcări ale legii, există un risc de răzbunare sau există o probabilitate redusă ca încălcarea să fie remediată în mod eficace, având în vedere circumstanțele specifice ale cazului, precum cele în care probele pot fi ascunse sau distruse, sau alte motive rezonabile.

Capitolul IV MĂSURI DE PROTECȚIE

Articolul 20. Condiții pentru protecția avertizorilor de integritate

Pentru a beneficia de măsurile de protecție prevăzute de prezenta lege, trebuie să fie întrunite, cumulativ, următoarele condiții:

a) avertizarea de integritate este efectuată prin intermediul canalelor interne, externe sau publice de dezvăluirea de încălcări ale legii;

b) avertizarea de integritate este efectuată cu existența motivelor întemeiate de a crede că informațiile referitoare la încălcările dezvăluite erau adevărate la momentul raportării;

c) angajatul care raportează dezvăluirea de încălcări ale legii este recunoscut în calitate de avertizor de integritate în modul stabilit de prezenta lege;

d) avertizorul de integritate este supus răzbunării;

e) existența legăturii de cauzalitate între dezvăluirea de încălcări ale legii și pretinsa răzbunare.

Articolul 21. Interdicția răzbunărilor

Este interzisă orice formă de răzbunare împotriva avertizorilor de integritate, în special cele ce privesc:

a) orice formă de suspendare a raporturilor de muncă, concediere sau măsuri echivalente;

b) retrogradarea sau împiedicarea promovării în funcție;

c) orice modificare a raporturilor de serviciu, cum ar fi transferul la o altă muncă în dezavantajul avertizorului de integritate, reducerea salariului, schimbări ale programului de muncă;

d) împiedicarea dezvoltării profesionale;

- e) evaluarea negativă a performanței sau prin recomandări negative pentru activitatea profesională desfășurată;
- f) aplicarea oricărei alte sancțiuni disciplinare, inclusiv financiare;
- g) constrângerea, intimidarea, hărțuirea;
- h) discriminarea, supunerea la un tratament inechitabil, sau crearea oricărui fel de dezavantaj;
- i) refuzul de a transforma un contract de muncă pe o perioadă determinată într-un contract de muncă pe durată nedeterminată, în cazul în care angajatul a avut așteptări legitime că i s-ar oferi o funcție permanentă;
- j) refuzul de a prelungi un contract de muncă pe o perioadă determinată sau încetarea anticipată a unui astfel de contract;
- k) cauzarea de prejudicii, inclusiv la adresa reputației persoanei în cauză, în special pe platformele de comunicare socială, sau pierderi financiare, inclusiv sub forma pierderii oportunităților de afaceri și a pierderii de venituri;
- l) includerea pe o listă neagră în baza unui acord sectorial sau de alt tip, formal sau informal, care poate presupune că persoana în cauză nu își va găsi, în viitor, un loc de muncă în sectorul respectiv;
- m) reziliere anticipată sau anulare a unui contract pentru bunuri sau servicii;
- n) anularea unei licențe sau a unui permis;
- o) solicitarea de efectuare a unei evaluări psihiatrice sau medicale;
- p) întreprinderea altor forme directe sau indirecte de răzbunare, inclusiv asupra membrilor familiei sau persoanelor apropiate avertizorului de integritate.

Articolul 22. Autoritățile de protecție a avertizorilor de integritate

Protecția avertizorilor de integritate este asigurată de următoarele entități:

- a) angajatorul, în cazul dezvoltărilor interne de încălcări ale legii ;
- b) Avocatul Poporului, în cazul dezvoltărilor externe sau publice privind încălcări ale legii, iar în cazul dezvoltărilor interne poate acorda protecție doar atunci când se aduc atingeri grave sau esențiale drepturilor persoanei care intră în domeniul de aplicare al prezentei legi.

Articolul 23. Atribuțiile angajatorului privind asigurarea protecției avertizorilor de integritate

Angajatorul întreprinde acțiuni cu caracter administrativ în vederea încetării răzbunării împotriva angajatului, precum și orice alte măsuri necesare pentru asigurarea protecției acestuia în calitate de avertizor de integritate.

Articolul 24. Atribuțiile Avocatului Poporului privind asigurarea protecției avertizorilor de integritate

(1) Avocatul Poporului, în calitate de autoritate ce asigură protecția avertizorilor de integritate, are următoarele atribuții:

a) recepționează și examinează cererea de protecție a avertizorilor de integritate și contribuie la apărarea acestora;

b) reprezintă avertizorii de integritate în instanța de judecată, precum și alte autorități publice, în vederea apărării drepturilor lor legitime;

c) întreprinde alte măsuri de protecție, în conformitate cu prevederile Legii cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul).

(2) În cazul dezvăluirilor publice de încălcări ale legii, Avocatul Poporului se poate autosesiza din oficiu.

Articolul 25. Măsuri pentru protecția avertizorilor de integritate în caz de cercetare disciplinară

(1) Avertizorul de integritate cercetat disciplinar ca urmare a dezvăluirii de încălcări ale legii interne, externe sau publice, poate invoca această calitate în fața comisiei de disciplină. În acest caz, procedura disciplinară se suspendă până la soluționarea definitivă a avertizării de integritate.

(2) Sub sancțiunea nulității, avertizorul de integritate nu poate fi sancționat disciplinar pentru dezvăluirea de încălcări ale legii raportată.

Articolul 26. Exonerarea de răspundere

(1) Avertizorul de integritate nu poartă răspundere pentru dezvăluirea de încălcări ale legii, cu condiția ca acesta să fi avut motive întemeiate să creadă că raportarea sau divulgarea a fost necesară pentru dezvăluirea de încălcări ale legii.

(2) Avertizorul de integritate nu răspunde pentru dobândirea informațiilor care sunt redată în dezvăluirea de încălcări ale legii sau pentru accesul la acestea, cu excepție cazurilor în care o astfel de dobândire sau un astfel de acces la informație constituie o infracțiune.

(3) Avertizorul de integritate poartă răspundere disciplinară, civilă, contravențională sau penală pentru orice acțiuni care nu au legătură cu dezvăluirea de încălcări ale legii (internă, externă sau publică) sau care nu sunt necesare pentru efectuarea unei dezvăluiri, în conformitate cu prevederile legislației.

Articolul 27. Contestarea măsurilor de răzbunare

(1) Avertizorul de integritate poate contesta în instanța de judecată măsurile de răzbunare luate împotriva sa pentru dezvăluirea de încălcări ale legii.

(2) Angajatorului îi revine sarcina să demonstreze că măsurile întreprinse față de angajat nu au legătură cu dezvăluirea de încălcări ale legii raportate sau implicarea acestuia în orice calitate în raport cu o avertizare de integritate. În caz contrar, faptele angajatorului se consideră răzbunare.

(3) În cazul în care instanța de judecată constată că aplicarea sancțiunilor împotriva avertizorului de integritate are legătură cu raportarea dezvăluirii de încălcări ale legii și reprezintă o formă de răzbunare împotriva acestuia, entitatea publică sau privată vizată este obligată să publice pe pagina web un extras din

hotărârea judecătorească în cauză. Extrasul hotărârii judecătorești se publică și pe pagina web a Avocatului Poporului, cu condiția că a luat măsuri pentru protecția avertizorului de integritate.

Articolul 28. Măsuri pentru protecția facilitatorilor, persoanelor vizate în dezvăluire și a altor persoane terțe

(1) Normele privind protecția identității, aplicabile avertizorilor de integritate, prevăzute de prezenta lege, se aplică și facilitatorilor, persoanei vizate în dezvăluire, precum și altor terțe persoane la care se face referire în avertizarea de integritate.

(2) Identitatea facilitatorilor, a persoanei vizate în dezvăluire, precum și a altor persoane terțe care au legături cu avertizorul de integritate este protejată pe tot parcursul desfășurării acțiunilor subsecvente.

Capitolul V RĂSPUNDEREA

Articolul 29. Răspunderea pentru încălcarea prevederilor legii

(1) Împiedicarea prin orice mijloace, a dezvăluirii de încălcări ale legii de către persoana desemnată să recepționeze, să înregistreze și să examineze avertizările de integritate, atrage răspundere disciplinară sau contravențională.

(2) Întreprinderea măsurilor represive împotriva avertizorilor de integritate, atrage răspundere disciplinară, contravențională sau penală.

(3) Neîntreprinderea de către entitățile publice sau private a măsurilor de asigurare a dezvăluirii de încălcări ale legii în cadrul entității, nerespectarea confidențialității persoanelor care dezvăluie încălcări ale legii și a persoanelor vizate în dezvăluire, precum și neasigurarea măsurilor de protecție a persoanelor recunoscute în calitate de avertizori de integritate, atrag răspundere disciplinară sau contravențională.

(4) Neîntreprinderea măsurilor de încetare sau de suspendare a faptelor care prejudiciază interesul public sau de prevenire a faptelor care pot cauza prejudicii ulterioare interesului public atrage răspundere contravențională sau penală.

(5) Nerespectarea obligației de instituire a canalelor interne de dezvăluire de încălcări ale legii, atrage răspundere contravențională.

(6) Raportarea de informații privind încălcări ale legii, cunoscând că acestea sunt false, atrage răspundere contravențională sau penală.

Articolul 30. Interzicerea renunțării la drepturi și la măsuri reparatorii

(1) Drepturile și măsurile prevăzute de prezenta lege nu pot face obiectul unei renunțări sau limitări.

(2) Orice acțiuni prin care se urmărește renunțarea sau limitarea drepturilor și măsurilor prevăzute de prezenta lege sunt lovite de nulitate absolută.

Capitolul VI

DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII

Articolul 31.

(1) Prezenta lege intră în vigoare la expirarea a 3 luni de la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

(2) În termen de 3 luni de la data publicării prezentei legi:

a) Guvernul va aduce actele sale normative în concordanță cu prezenta lege;

b) Entitățile publice indiferent de numărul de angajați, precum și entitățile private care au cel puțin 50 de angajați vor institui canale interne de raportare a dezvoltărilor de încălcări ale legii și vor stabili prin actele interne proceduri de dezvoltare de încălcări ale legii și proceduri de efectuare a acțiunilor subsecvente.

(3) Examinarea avertizărilor de integritate înregistrate în Registru până la data intrării în vigoare, inclusiv a celor în curs de examinare, se va efectua în conformitate cu prevederile prezentei legi.

(4) La data intrării în vigoare a prezentei legi se abrogă Legea nr. 122/2018 privind avertizorii de integritate.

Președintele Parlamentului

Chestionarul dezvăluirii interne de încălcări ale legii*Se completează de către angajat*1. *Numele, prenumele, datele de contact ale angajatului*

2. *Locul de muncă, subdiviziunea în care activează, funcția ocupată*

3. *Relația cu angajatorul (contract individual de muncă sau raporturi juridice contractuale, civile, prestare de servicii sociale sau altă informație relevantă)*

4. *Contextul profesional în care au fost obținute informațiile (date despre încălcări ale legii)*

5. *Prezentarea probelor/informațiilor care confirmă încălcări ale legii dezvăluite sau indicarea modalităților de verificare a informației dezvăluite (dacă acestea există)*

6. *Cu referire la această încălcare a legii, ați făcut anterior o dezvăluire internă, externă sau publică? Dacă da, prezentați detalii.*

(Data)

(Semnătura angajatului)

(Data)

(Semnătura persoanei desemnate)**C O T O R**

Dezvăluirea internă de încălcări ale legii este recepționată de către

(numele, prenumele persoanei desemnate)

Numărul de înregistrare în Registrul dezvăluirilor de încălcări ale legii _____

Chestionarul dezvăluirii externe de încălcări ale legii*Se completează de către angajat**1. Numele, prenumele, datele de contact ale angajatului*

2. Locul de muncă, entitatea publică sau privată în care activează, funcția ocupată

3. Relația cu angajatorul (contract individual de muncă sau raporturi juridice contractuale, civile, prestare de servicii sociale sau altă informație relevantă)

4. Contextul profesional în care au fost obținute informațiile (date despre încălcări ale legii)

5. Amenințarea/prejudicierea intereselor ocrotite de lege de încălcări ale legii dezvăluite (în ce constă aceasta)

6. Prezentarea probelor/informațiilor care confirmă dezvăluirea de încălcări ale legii sau indicarea modalităților de verificare a informației dezvăluite (dacă acestea există)

7. Cu referire la această încălcare a legii, ați făcut anterior o dezvăluire internă, externă sau publică? Dacă da, prezentați detalii.

8. Ați fost supus răzbunării la locul de muncă, ca rezultat al dezvăluirii de încălcări ale legii făcute?

(Data)

(Semnătura angajatului)

(Data)

(Semnătura persoanei desemnate)**C O T O R**

Dezvăluirea externă de încălcări ale legii este recepționată de către

(Numele, prenumele persoanei desemnate)

Numărul de înregistrare în Registrul dezvăluirilor de încălcări ale legii _____

Modelul Registrului dezbătărilor de încălcări ale legii

Nr. crt.	Numărul și data de înregistrare a dezbătărilor de încălcări ale legii	Descrierea încălcării legii	Denumirea entității publice/private, după caz a subdiviziunii/persoanei în privința căreia se face dezbătutarea de încălcări ale legii	Dacă angajatul este supus răzbunării la locul de muncă		Este sau nu recunoscut angajatul care depune dezbătutarea de încălcări ale legii în calitate de avertizor de integritate	A solicitat sau nu angajatul aplicarea măsurilor de protecție. Măsurile solicitate	Măsurile de protecție aplicate avertizorului de integritate	Dacă dezbătutarea de încălcări ale legii a fost transmisă pentru examinare de către autorități de examinare, potrivit competențelor, data transmiterii	Dacă dezbătutarea de încălcări ale legii a fost transmisă pentru examinare de către organele de urmărire penală și dacă angajatul are vreun statut procesual	Numele persoanei care a înregistrat dezbătutarea de încălcări ale legii, din care face parte
				măsurile de răzbunare	Numele, prenumele persoanelor care întreprind măsuri de răzbunare						

NOTA INFORMATIVĂ
la proiectul de lege privind avertizorii de integritate

1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului

Ministerul Justiției în comun cu Centrul Național Anticorupție au elaborat proiectul unei noi *Legi privind avertizorii de integritate*.

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite.

Corupția, practicile și comportamentele ilegale erodează statul de drept, funcționarea dreaptă a societății și subminează încrederea în instituțiile statului. Astfel, Republica Moldova a adoptat un spectru larg și complex de instrumente menite să prevină, să combată și să lichideze consecințele actelor ilegale, inclusiv a actelor de corupție. Însă, tolerarea corupției și a ilegalităților continuă să fie una dintre marile provocări ale Republicii Moldova. Respectiv, a fost și este necesară modificarea paradigmei și inițierea acțiunilor, prin încurajarea angajaților de a se antrena în procesul de prevenție și combaterea încălcărilor de lege.

Conceptul raportării încălcărilor legale și protecția persoanelor care semnalizează aceste încălcări este prevăzut de cadrul legal al Republicii Moldova. De altfel, *Legea privind avertizorii de integritate* a fost adoptată la data de 12 iulie 2018 și a creat cadrul normativ și repererele instituționale necesare pentru dezvoltarea practicilor ilegale, inclusiv a manifestărilor de corupție în mediul public și privat. Însă premisele apariției acestei instituții deosebit de importante s-au reliefat în anul 2008, când Curtea Europeană a Drepturilor Omului (în continuare Curtea europeană) a constatat încălcarea art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, în cauza *Guja c. Republicii Moldova*. Astfel, în cauza menționată Curtea europeană a identificat șase factori de evaluare a proporționalității unei interferințe a libertății de exprimare a avertizorilor.

În jurisprudența sa, Curtea europeană reiterează datoria de loialitate și discreție pe care o are angajatul față de angajator, dat fiind faptul că natura relațiilor de muncă, fie din domeniul public sau privat, presupun anumite îndatoriri. Astfel, obligația statelor nu se oprește la aceea de a permite difuzarea informațiilor, dar și la obligația statelor contractante de a proteja furnizorii de informații de interes public (avertizorii de integritate).

Odată cu adoptarea de către Consiliul Europei a *Recomandării CM/Rec(2014)7 a Comitetului de Miniștri adresată statelor membre privind protecția avertizorilor de integritate*¹, se contura tot mai mult necesitatea elaborării și aprobării unei legi care să reglementeze instituția avertizării de integritate și protecției persoanelor care raportează încălcări ale legii.

¹Dar și alte acte juridice și recomandări internaționale precum: Raportul Comisiei pentru afaceri juridice și drepturile omului a Consiliului Europei „Protecția avertizorilor de integritate” (doc.12006 din 14.09.2009), Studiul OCDE referitor la cadrul normativ privind protecția avertizorilor de integritate al statelor G20, compendiu de bune practici și principii directe pentru legislație, elaborat în cadrul Planului de acțiuni anticorupție al G20 din 2010. (*OECD Study on G20 whistleblower protection frameworks, compendium of best practices and guiding principles for legislation*).

Legea nr.122/2018 privind avertizorii de integritate, a fost elaborată în vederea ajustării cadrului normativ național la cerințele internaționale în domeniu, realizării *Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție pentru anii 2017-2020* și a *Planului de acțiuni*, aprobate prin *Hotărârea Parlamentului nr.56 din 30.03.2017*, dar și în scopul executării angajamentelor asumate de Republica Moldova în cadrul Acordului de Asociere RM-UE și a *Planului de acțiuni pentru implementarea prevederilor Acordului (2017-2019)*, aprobat prin *Hotărârea Guvernului nr.1472/2016*.

Prezentul proiect de lege a fost elaborat, reeșind din mai multe considerente care s-au impus plenar pentru autoritățile din Republica Moldova și care reclamă, reacția și întreprinderea unor măsuri corespunzătoare din partea acestora.

Cu titlu inițial este necesar a se remarca, că în conformitate cu *Planul de acțiuni pentru implementarea măsurilor propuse de către Comisia Europeană în Avizul său privind cererea de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană*, aprobat de către *Comisia Națională pentru Integrarea Europeană pe data de 4 august 2022*, statul nostru și-a asumat sarcina implimentării unui șir de acțiuni în vederea realizării mai multor măsuri relevante printre care perfecționarea cadrului normativ privind avertizorii de integritate prevăzută de obiectivul 3 acțiunea 4) din Planul de acțiuni, precum și obiectivul 1.2 acțiunea 3) din **Memorandumul cu privire la politici economice și financiare, încheiat cu FMI**.

În legătură cu acest aspect, se merită a fi menționat faptul că Republica Moldova are deja consacrat un cadru general de reglementare a mecanismului de avertizare a lipsei de integritate odată cu adoptarea *Legea nr.122/2018 privind avertizorii de integritate*, domeniu de aplicare al căreia vizează dezvoltarea practicilor ilegale din cadrul entităților publice și private, procedura de examinare a acestor dezvoltări, drepturile avertizorilor de integritate și măsurile de protecție a lor, obligațiile angajatorilor, competențele autorităților responsabile de examinarea unor asemenea dezvoltări și ale autorităților de protecție a avertizorilor de integritate.

În pofida faptului că *Legea nr.122/2018* a fost adoptată în 2018, se atestă că acest act normativ nu corespunde reglementărilor și standartelor internaționale în materia protecției avertizorilor de integritate. Or, actualmente, la nivelul Uniunii Europene unul dintre cele mai importante documente în materia protecției avertizorilor de integritate este *Directiva Uniunii Europene (UE)2019/1937 a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2019 privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii*.²

²<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32019L1937>

Mai mult ca atât, *Legea nr. 122/2018* conține mai multe deficiențe normative printre care:

- noțiuni, concepte și formulări neuniforme;
- numărul limitat de subiecți care cad sub incidența acestei legi;
- reglementări insuficiente cu privire la modalitățile de dezvoltare de încălcări ale legii, precum și procedura de examinare a acestora;
- lipsa unor prevederi speciale cu privire la evidența dezvoltărilor, precum și termenul de păstrare a acestora;
- ambiguitatea și neclaritatea termenelor de examinare a dezvoltărilor de încălcări ale legii, precum și informarea avertizorului de integritate despre rezultatele examinării;
- lipsa unor reglementări detaliate cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal în cazul examinării dezvoltărilor;
- reglementări insuficiente cu privire la modalitățile de protecție a avertizorilor de integritate, precum și lipsa unor prevederi în privința avertizorilor anonimi;
- lipsa unor reglementări cu privire la interdicția răzbunărilor în privința avertizorilor de integritate și a măsurilor de contestare a acestora;
- lipsa unui mecanism eficient de sancționare și responsabilizare a autorităților competente pentru încălcările prevederilor legale.

Totodată, deficiențele respective au fost accentuate și în cadrul runde pilot de monitorizare a programului subregional de evaluare inter pares „*Planul de acțiuni anticorupție de la Istanbul*” desfășurată de către Rețeaua Anticorupție pentru Europa de Est și Asia Centrală a Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, la care experții evaluatori au subliniat necesitatea ajustării legislației naționale la prevederile *Directivei (UE)2019/1937*

În acest context, este important de menționat că, în anul 2020, Inițiativa Regională Anticorupție (*Regional Anticorruption Initiative*) a efectuat o analiză a *Legii nr.122/2018* și a mecanismelor de implementare a acesteia, în cadrul proiectului „*Rupe tăcerea: Îmbunătățirea politicilor și culturii avertizorilor de integritate în Balcanii de Vest și Republica Moldova*”. Concluzia analizei efectuate este că *Legea nr.122/2018* nu corespunde în totalitate cu standardele reflectate, în special cu *Directiva UE 2019/1937* privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii, și, prin urmare, necesită a fi revizuită.

Pornind de la numeroasele deficiențe și lacune normative din *Legea nr. 122/2018*, care implică modificări conceptuale, inclusiv și numeroase modificări de ordin tehnic, se impune necesitatea elaborării și adoptării unei noi legi privind avertizorii de integritate, în vederea asigurării conformității cadrului normativ cu prevederile *Directivei Uniunii Europene (UE)2019/1937 a Parlamentului*

European și a Consiliului din 23 octombrie 2019 privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii.

Per general, proiectul noii legi privind avertizorii de integritate are drept scop îmbunătățirea și eficientizarea modalităților de dezvăluire de încălcări ale legii, precum și descurajarea încălcărilor legale.

În urma celor expuse, având în vedere că statul nu are doar obligația de a permite difuzarea informațiilor, dar și obligația de a încuraja angajații de a se antrena în procesul de prevenție și combatere a încălcărilor legale, precum și protecția acestor, fapt ce impune necesitatea de a alinia cadrul legal național la rigorile regionale și internaționale.

3. Descrierea gradului de compatibilitate pentru proiectele care au ca scop armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene

Prin Declarația de compatibilitate nr.31/02-126-2897 din 17.03.2023, au fost expuse unele concluzii și observații care au fost analizate și incluse în sinteza obiecțiilor și propunerilor. În același timp, s-a concluzionat că, proiectul național asigură transpunerea parțială a dispozițiilor Directivei (UE) 2019/1937, cu observațiile de compatibilitate expuse în Capitolul II al prezentei Declarații, instituind cadrul general juridic în materia protecției persoanelor care dezvăluie încălcări ale legii, care s-au produs sau sunt susceptibile să se producă, în cadrul entităților publice și private.

Consolidarea cadrului juridic național pe domeniu dezvăluirilor de încălcări ale legii are loc prin transpunerea parțială în legislația primară a *Directivei Uniunii Europene (UE)2019/1937 a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2019 privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii*. Prezenta Directivă instituie măsuri de protecție a personalului încadrat în entități publice și private, care sesizează anumite încălcări ale legii săvârșite în cadrul acestor entități, fiind un instrument destinat să încurajeze raportarea, și pe cale de consecință, descoperirea și sancționarea acestor fapte, precum și să protejeze aceste persoane prin acordarea statutului de avertizor de integritate, împotriva eventualelor consecințe negative profesionale sau personale la care ar putea fi expuse ca urmare a divulgării unor încălcări ale legii. De menționat că transpunerea parțială și implementarea Directivei menționate supra este o obligație ce reiese din angajamentele asumate de către Republica Moldova în urma acordării de către Consiliul European în data de 23 iunie 2022 a statutului de țară candidată pentru aderare la UE.

Prezentul proiect de lege reprezintă o continuitate a armonizării legislației naționale în domeniul prevenirii și combaterii practicilor ilegale.

Proiectul de act normativ transpune parțial prevederile echivalente din Directivă, fapt reflectat în tabelul de concordanță, care este parte componentă a pachetului aferent proiectului de lege, în care se arată modul în care prevederile *Directivei (UE)2019/1937* sunt transpuse, precum și se observă gradul de compatibilitate a legislației naționale cu legislația Uniunii Europene.

4. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Prezentul proiect de lege constituie cadrul general în materia protecției persoanelor care dezvăluie încălcări ale legii, care s-au produs sau sunt susceptibile să se producă, în cadrul entităților publice și private.

Scopul proiectului este de a îmbunătăți mecanismul avertizării despre lipsa de integritate, de a încuraja dezvăluirile de încălcări ale legii prin intermediul canalelor de raportare, precum și instituirea unor măsuri de protecție a avertizorilor de integritate care vizează: prezumția relativă de bună-credință, obligația de a păstra confidențialitatea, prelucrarea datelor cu caracter personal, precum și măsurile cu caracter judiciar.

Remarcăm că, prezentul proiect prevede mai multe elemente inovatoare din perspectiva *Directivei (UE) 2019/1937*, care se referă la extinderea obiectului dezvăluirilor de încălcări ale legii, extinderea subiecților care cad sub incidența prezentului proiect, exonerarea de răspundere a avertizorului de integritate, asigurarea protecției avertizorului de integritate, precum și alte îmbunătățiri întru înlăturarea deficiențelor stabilite.

Per general, proiectul de lege va contribui la promovarea climatului de integritate și transparență în cadrul entităților publice și private, îmbunătățirea și eficientizarea modalităților de dezvăluire de încălcări ale legii, precum și descurajarea de încălcări legale.

Proiectul noii legi privind avertizorii de integritate este constituit din 31 de articole grupate structural în VI capitole:

- i) Capitolul I- *Dispoziții generale*;
- ii) Capitolul II- *Dezvăluiri de încălcări ale legii*;
- iii) Capitolul III- *Examinarea dezvăluirilor de încălcări ale legii*;
- iv) Capitolul IV- *Măsuri de protecție*;
- v) Capitolul V- *Răspunderea*;
- vi) Capitolul VI- *Dispoziții finale și tranzitorii*.

Capitolul I al proiectului de lege prevede domeniul de aplicare a legii, scopul urmărit, noțiunile utilizate în textul legii, precum și subiecții care cad sub incidența acestor reglementări

Evidențiem că prezenta lege constituie cadrul general în materia protecției persoanelor care au obținut informații despre încălcări ale legislației într-un context profesional ce s-au produs sau sunt susceptibile să se producă, în cadrul entităților publice și private, în domeniile bine enunțate, și anume: achiziții publice, servicii, produsele și piețele financiare, precum și prevenirea spălării banilor și finanțării terorismului, prevenirea și combaterea corupției, siguranța și conformitatea produselor, siguranța transportului, protecția mediului, protecția radiologică și siguranța nucleară, siguranța alimentelor și a hranei pentru animale,

sănătatea și bunăstarea animalelor, sănătatea publică, protecția consumătorului, protecția vieții private și a datelor cu caracter personal și securitatea rețelelor și a sistemelor informatice;

Prevederile prezentului proiect de lege nu se aplică dezvăluirilor de încălcări ale legii ale normelor în materia de achiziții publice în domeniile apărării și securității naționale, în cazul în care acestea intră sub incidența reglementărilor privind secretul de stat. De asemenea, prezentul proiect de lege nu ar trebui să afecteze protecția confidențialității comunicațiilor dintre avocat și clienții acestora („secretul profesional al avocatului”), așa cum este prevăzut în art. 55 din *Legea nr.1260/2002 cu privire la avocatură*. În plus, nu ar trebui să afecteze obligația de menține natura confidențială a comunicațiilor furnizorilor de servicii medicale, precum și confidențialitatea dosarelor pacienților („confidențialitatea informațiilor medicale”), astfel cum prevede în art.12 din *Legea nr. 263/2005 cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului*. Membrii unor profesii, alții decât avocații și furnizorii de servicii medicale, ar trebui să beneficieze de protecție în temeiul prezentului proiect al legii atunci când raportează informații protejate de normele profesionale aplicabile, cu condiția ca raportarea informațiilor respective să fie necesară în scopul dezvăluirii unei încălcări care intră în domeniul de aplicare prevăzut de prezentul proiect. Mai mult ca atât, normele prezentei legi nu trebuie să se aplice dispozițiilor privind caracterul secret al deliberărilor judiciare și desfășurării procesului penal.

Subsecvent, art. 4 din proiect enumeră categoriile de subiecți cărora li se aplică legea:

- i) angajații din sectorul public și privat;
- ii) avertizorii de integritate;
- iii) angajatorii;
- iv) autoritatea competentă;
- v) facilitatorii;
- vi) autoritățile de protecție a avertizorilor de integritate (în continuare – *autorități de protecție*).

Astfel, sub incidența noii legi privind avertizorii de integritate cade: orice autoritate publică, autoritățile publice centrale de specialitate, autoritățile publice locale, instituțiile, agențiile, organele, autoritățile de autoadministrare și/sau reglementare, Curtea Constituțională, sistemul instanțelor judecătorești, procuratura, întreprinderile de stat sau municipale, societățile pe acțiuni unde statul deține pachetul majoritar, consiliile științifice și consultative, comisiile de specialitate și alte organe colegiale organizate pe lângă autoritățile sau instituțiile publice și altele.

Referitor la sectorul privat, dezvăluirea de încălcări ale legii cuprinde: orice societate comercială sau necomercială, care nu intră în categoria entităților atribuite sectorului public.

Pertinent este de menționat că, art. 4 alin. (3) din proiect, prevede o derogare de la alin. (2) al aceluiași articol. Astfel, dezvăluirea de încălcări ale legii în sensul alin. (2) este un drept al angajaților, iar prevederile alin. (3) obligă ca angajații care au calitatea de agenți publici, în cazul influențelor necorespunzătoare exercitate asupra lor să le denunțe.

De menționat că în textul de lege se utilizează combinația textului de „încălări ale legii”, fapt pentru care a fost inclusă și noțiunea acesteia, și anume:

„încălări ale legii – acțiune sau inacțiune de nerespectare ale dispozițiilor legale care încalcă grav sau esențial drepturile persoanei sau interesele ocrotite de lege care s-au produs sau sunt susceptibile să se producă în cadrul entităților publice și private în domeniile: achiziții publice, servicii, produsele și piețele financiare, precum și prevenirea spălării banilor și finanțării terorismului, prevenirea și combaterea corupției, siguranța și conformitatea produselor, siguranța transportului, protecția mediului, protecția radiologică și siguranța nucleară, siguranța alimentelor și a hranei pentru animale, sănătatea și bunăstarea animalelor, sănătatea publică, protecția consumătorului, protecția vieții private și a datelor cu caracter personal și securitatea rețelelor și a sistemelor informatice;”

Respectiv, persona care le dezvăluie „încălări ale legii” trebuie să înțeleagă că ea va beneficia de protecția acordată de prezenta lege, doar dacă aceste „încălări” încalcă grav sau esențial drepturile persoanei, inclusiv ale unor terțe sau interesele ocrotite de lege.

Capitolul II se axează pe modalitățile de dezvăluire de încălcări ale legii și conținutul acestora, modul de ținere a evidenței acestor dezvăluiri, precum și, confidențialitatea subiectului dezvăluirilor. La elaborarea acestui capitol s-a ținut cont de prevederile *Directivei Uniunii Europene (UE) 2019/1937 a Parlamentului European și a Consiliului privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii*, care potrivit art. 8 obligă statele de a prevedea modalități și canale de raportare a încălcării dreptului.

Astfel, art. 5 din prezentul proiect stabilește un sistem de dezvăluire de încălcări ale legii pe trei paliere:

- i) dezvăluirea **internă** de încălcări ale legii (comunicată angajatorului);
- ii) dezvăluirea **externă** de încălcări ale legii (comunicată autorităților competente);
- iii) dezvăluirea **publică** de încălcări ale legii.

Dezvăluirea de încălcări ale legii (sau practicilor ilegale) se efectuează de regulă prin intermediul canalelor interne de raportare existente însă în anumite cazuri angajații pot să utilizeze direct canalele externe de raportare sau chiar dezvăluirea publică (prin intermediul rețelelor de socializare, mass-media, presă ș.a.m.d.).

Canalele interne și externe de raportare vor fi concepute, instituite și gestionate în condiții de siguranță, astfel încât să fie protejată confidențialitatea identității persoanei care efectuează raportarea și a oricărei părți terțe menționate în

raportare și să se împiedice accesul la aceasta a membrilor neautorizați ai personalului.

În lipsa canalelor interne de raportare în cazul persoanelor juridice de drept privat cu mai puțin de 50 de angajați, angajatul care efectuează o dezvăluire de încălcări ale legii va utiliza canalul extern de raportare. În același timp, persoana care efectuează dezvăluirea ar trebui să aibă posibilitatea de a alege cel mai adecvat canal de raportare, în funcție de circumstanțele individuale ale fiecărui caz. În acest sens, prezentul proiect de lege prevede la alin. (5) al art. 5 că, persoanele care urmează să facă dezvăluiri de încălcări ale legii au posibilitate de a opta pentru dezvăluirea încălcărilor prin intermediul canalelor externe, în situația în care raportarea prin canalele interne ar duce la constrângeri, ori există riscul de răzbunare sau imposibilitate de a remedia eficient încălcărea legii.

În acest fel, prezentul proiect de lege transpune obligația de a stabili canale de raportare independente, care să asigure confidențialitatea, să examineze dezvăluirile de încălcări ale legii și să transmită un răspuns avertizorilor de integritate în intervalul termenului de la 3 la 6 luni.

Dezvăluirile de încălcări ale legii se face în scris, pe suport de hârtie sau în format electronic, fiind semnată de către angajat, prin comunicare la liniile telefonice anticorupție ale angajatorilor, ale autorităților competente sau prin alte sisteme de mesagerie vocală, sau prin întâlnire față în față, la cererea angajatului. De regulă, dezvăluirea practicilor ilegale urmează să conțină: numele și prenumele, datele de contact ale angajatului, contextul profesional în care au fost obținute informațiile, persoana vizată, descrierea faptei susceptibile să constituie încălcare a legii, precum și probele în susținerea raportării dacă acestea există, data și semnătura, după caz. Or, aceste sunt stabilite expres în prevederile art. 6 din proiect.

Prevederile proiectului aduc mai multe elemente importante de noutate, care au fost transpuse în proiect din perspectiva Directivei. Astfel, potrivit art. 7 din proiect, entitățile publice, private și autoritățile competente au obligația de a ține evidența tuturor dezvăluirilor de încălcări ale legii într-un Registru de evidență cu termen de păstrare de 5 ani. Registrul de evidență a dezvăluirilor va conține următoarele date:

- numărul și data înregistrării dezvăluirii de încălcări ale legii;
- descrierea încălcării și a prejudiciului adus interesului public;
- denumirea entității publice/private în privința căreia se face dezvăluirea;
- după caz, mențiunea angajatului precum că în privința sa se întreprind măsuri de răzbunare (prin acțiuni, omisiuni sau amenințări) din partea angajatorului sau a unei alte persoane din cadrul entității publice sau private în care activează. Se va menționa în ce constau măsurile de răzbunare și dacă cunoaște numele persoanelor care întreprind măsuri de răzbunare;

- dacă angajatul care depune dezvăluirea a fost sau nu recunoscut în calitate de avertizor de integritate;
- dacă angajatul a solicitat sau nu aplicarea măsurilor de protecție - dacă da, când au fost solicitate aceste măsuri;
- măsurile de protecție aplicate avertizorului de integritate și data aplicării acestora;
- în cazul în care dezvăluirea practicii ilegale a fost transmisă spre examinare altor autorități responsabile, potrivit competențelor, se va indica data transmiterii, dacă dezvăluirea a fost expediată spre examinare organelor de urmărire penală și dacă angajatul are vreun statut procesual, numele persoanei care a înregistrat dezvăluirea practicii ilegale, subdiviziunea din care face parte.

Prevederile art.8 din proiect, stabilește procedura de consemnare a dezvăluirilor de încălcări ale legii în cazurile în care se utilizează o linie telefonică sau un alt sistem de mesagerie vocală în care conversațiile nu sunt înregistrate, precum și modalitatea de consemnare a dezvăluirilor în cazul în care se solicită ca dezvăluirea să aibă loc în prezența persoanei desemnate. Astfel, prezentul articol stabilește expres că, în cazurile menționate persoana responsabilă este obligată să **întocmească un proces-verbal de consemnare a dezvăluirilor** cu posibilitatea angajatului de a verifica, de a rectifica și de a-și exprima acordul cu privire la procesul-verbal al conversației, prin semnarea acestuia.

Mai precis, canalele de raportare urmează a fi instituite cu condiția asigurării confidențialității în ceea ce privește identitatea persoanei care efectuează raportarea, și ar trebui să permită persoanelor să raporteze în scris și să transmită dezvăluirile prin poștă, prin cutii pentru reclamații, sau printr-o platformă online, fie printr-o platformă intranet sau internet, sau efectuarea de raportări oral, printr-o linie telefonică sau prin alte sisteme de mesagerie vocală sau în ambele moduri. La cererea persoanei care efectuează dezvăluirea, aceste canale ar trebui să permită, de asemenea, efectuarea de raportări prin întâlniri față în față, într-un termen rezonabil.

Prin urmare, prevederile art. 9 și 10 din proiect, asigură confidențialitatea și protecția datelor cu caracter personal. Entitățile publice și private trebuie să dispună de proceduri adecvate de protecție pentru examinarea dezvăluirilor și pentru protecția datelor cu caracter personal. Aceste proceduri ar trebui să asigure faptul că identitatea fiecăreia dintre persoanele care efectuează dezvăluirea, a persoanelor vizate, facilitatorilor și a persoanelor terțe la care se face referire în raportare, de exemplu, martori sau colegi, este protejată în toate etapele procedurii. Or, respectarea vieții private și protecția datelor cu caracter personal sunt consacrate ca drepturi fundamentale atât în legislația națională cât și cea internațională.

Capitolul III este destinat examinărilor dezvăluirilor de încălcări ale legii prin intermediul canalelor interne (secțiunea 1), externe (secțiunea a 2-a) și publice (secțiunea a 3-a).

În prim plan, proiectul reglementează la art. 11 să încurajeze ca raportările dezvăluirilor de încălcări ale legii să se efectueze prin intermediul canalelor interne de raportare existente, atât în cadrul entităților publice cât și cele private, cu condiția că încălcarea poate fi remediată eficient în interiorul entității și dacă persoana consideră că nu există niciun risc de răzbunare. Or, raportarea internă trebuie să fie cea mai eficientă modalitate de a furniza informații persoanelor care pot contribui la soluționarea rapidă și eficace a riscurilor de încălcări ale legii.

Astfel, entitățile publice și private ar trebui să instituie proceduri interne corespunzătoare pentru primirea raportărilor și pentru luarea de acțiuni subsecvente acestora.

Prin urmare, prevederile art. 12 stabilește procedura internă de dezvăluire de încălcări ale legii. Astfel, entitățile publice sau private urmează să desemneze o persoană sau o subdiviziune cu atribuții în ceea ce privește primirea, înregistrarea, examinarea, efectuarea de acțiuni subsecvente și soluționarea dezvăluirilor.

Persoana sau subdiviziunea desemnată trebuie să competente, imparțiale și independente în exercitarea atribuțiilor sale.

În condițiile normei enunțate, persoana sau subdiviziunea desemnată urmează să aducă la cunoștința angajatului confirmarea recepționării dezvăluirii, stadiul și rezultatul examinării dezvăluirilor. În acest sens, persoana sau subdiviziunea desemnată are obligația de a informa conducătorii entităților vizate despre desfășurarea acțiunilor subsecvente și modalitatea de soluționare a dezvăluirilor. Cel mai important aspect este că toate acțiunile subsecvente urmează a fi întreprinse în condiții de confidențialitate.

Astfel, în contextul raportării interne, pentru a consolida încrederea în eficacitatea sistemului de protejare a avertizorilor și a reduce probabilitatea unor noi dezvăluiri interne, externe sau dezvăluiri publice inutile, este esențială informarea persoanei care efectuează dezvăluirea cu privire la acțiunile subsecvente raportării, în măsura în care acest lucru este posibil din punct de vedere legal. În acest sens, persoana care efectuează dezvăluirea de încălcări ale legii trebuie să fie informată în termen de cel mult 3 luni cu privire la stadiul examinării dezvăluirii. În orice caz, persoana care efectuează dezvăluirea de încălcări ale legii ar trebui să fie informată cu privire la evoluția și rezultatul examinării dezvăluirii. Un termen rezonabil pentru informarea persoanei despre rezultatul examinării dezvăluirii nu ar trebui să depășească 3 luni, cu posibilitatea prelungirii acestuia până la 6 luni în cazul în care există motive justificative cum ar fi: necesitatea unor investigații suplimentare.

După raportarea dezvăluirilor de încălcări ale legii, și pentru a fi înregistrată în Registrul dezvăluirilor de încălcări ale legii și recunoscută dezvăluirea drept avertizare de integritate (raportare), dezvăluirea trebuie să întrunească mai multe condiții. În acest sens, art. 13 din proiect vine să concretizeze condițiile necesare pentru înregistrarea dezvăluirii de încălcări ale legii în Registru.

În altă ordine de idei, înregistrarea unei dezvăluiri interne de încălcări ale legii conferă persoanei care a raportat o încălcare a legii, statutul de avertizor de integritate, iar dezvăluirea de încălcări ale legii devine o avertizare de integritate (raportare).

Autoritate competentă responsabilă de primirea și examinarea dezvăluirilor externe și publice ale practicilor ilegale rămâne a fi Centrul Național Anticorupție, potrivit art. 14 din proiect. Relevant, este de menționat că, în cazurile în care, dezvăluirea de încălcări ale legii excede limitele de competență ale Centrului Național Anticorupție, acesta va transmite dezvăluire spre examinare altor entități potrivit competenței, în termen de 3 zile lucrătoare de la data înregistrării în Registru, cu respectarea confidențialității. Prin urmare, art. 15 reglementează procedura de înregistrare a dezvăluirilor de încălcări ale legii și întreprinderea acțiunilor subsecvente de către autoritatea competentă.

Potrivit art. 16 examinarea dezvăluirilor interne și externe de încălcări ale legii, precum și avertizările de integritate urmează a fi încetate în cazurile în care:

i) dezvăluirea de încălcări ale legii nu întrunește condițiile prevăzute la art.13 alin.(1) sau, după caz, la art.15 alin.(1);

ii) avertizarea de integritate conține informații evident nesemnificative, constatate după o examinare corespunzătoare a dezvăluirii de încălcări ale legii;

iii) dezvăluirea de încălcări ale legii este depusă în mod repetat, fără prezentarea unor argumente și informații suplimentare care să justifice reluarea acțiunilor subsecvente;

iv) dezvăluirea de încălcări ale legii este transmisă anonim și nu conține informații suficiente referitoare la încălcări ale legii, care să permită examinarea acesteia.

Prevederile art. 17 reglementează obligația publică de informare privind modalitatea, procedura de depunere a dezvăluirilor de încălcări ale legii, întreprinderea de acțiuni subsecvente și măsurile de protecție a avertizorilor de integritate, inclusiv și altă informație utilă pentru persoanele care vor depune dezvăluiri de încălcări ale legii.

Reglementarea art.18 crează un mecanism efectiv de a aduce la cunoștința publicului încălcările de lege, prin acordarea posibilității adresării directe mass-media, ONG-urilor, pe platformele oferite de rețelele de socializare și, implicit, își propune să elimine orice barieră din calea dezvăluirilor practicilor ilegale, cu condiția că autorității competente i se aduce la cunoștință despre respectiva

dezvăluire.

Însă în cazul în care există riscuri că avertizorul de integritate care face asemenea dezvăluiri poate fi supusă răzbunării, proiectul a stabilit un mecanism de protecție a acestora, cu întrunirea anumitor condiții precum:

i) avertizorul de integritate raportează o dezvăluire de încălcări ale legii prin intermediul canalului intern sau direct extern, însă nu au fost luate măsuri corespunzătoare în intervalul de timp prevăzut de prezenta lege;

ii) avertizorul de integritate are motive întemeiate să considere că:

1) încălcarea poate constitui un pericol iminent sau evident pentru interesul public de existența unei situații de urgență sau riscul unui prejudiciu ireversibil;

2) în cazul raportării de dezvăluire externă de încălcări ale legii, există un risc de răzbunare sau există o probabilitate redusă ca încălcarea să fie remediată în mod eficace, având în vedere circumstanțele specifice ale cazului, precum cele în care probele pot fi ascunse sau distruse, sau alte motive rezonabile.

Astfel, avertizorii de integritate care au efectuat o dezvăluire publică de încălcări ale legii, beneficiază de protecție în condițiile art. 19 din proiect în cazurile în care, în pofida raportării interne și externe, încălcarea legii a rămas neabordată, de exemplu în cazurile în care dezvăluirea de încălcări ale legii nu a fost examinată sau investigată corespunzător, adică superficial, sau nu au fost întreprinse măsuri de remediere.

Capitolul IV stabilește modalități de acordare a protecției persoanelor care raportează încălcări ale legii, Or, în configurarea standartelor minime ale Directivei, prezentul capitol descrie condițiile în care persoanele care efectuează avertizări de integritate (raportări) să beneficieze de măsuri de protecție. Proiectul de lege impune ca autoritățile să întreprindă măsuri ce ar proteja avertizorii de integritate de eventuale răzbunări. Protecția avertizorilor se impune, deoarece aceștia servesc interesul public și sunt în serviciul adevărului și interesului comun. Oferirea unei protecții corespunzătoare avertizorilor poate juca un rol esențial pentru investigarea faptelor ce atentează la interesele generale ale societății și sancționarea făptuitorilor. Persoanele au obligația civică de a face publice faptele anumitor persoane care atentează la drepturile fundamentale, iar autoritățile statului au obligația de a proteja avertizorii de integritate împotriva oricăror forme de răzbunare.

Conform art. 20 din proiect, legea prevede cinci condiții cumulative necesar a fi îndeplinite pentru ca avertizorii de integritate să beneficieze de măsuri de protecție, și anume:

a) avertizarea de integritate este efectuată prin intermediul canalelor interne, externe sau publice de dezvăluirea de încălcări ale legii ;

b) avertizarea de integritate este efectuată cu existența motivelor întemeiate de a crede că informațiile referitoare la încălcările dezvăluite erau adevărate la momentul raportării;

- c) angajatul care raportează dezvoltarea de încălcări ale legii este recunoscut în calitate de avertizor de integritate în modul stabilit de prezenta lege;
- d) avertizorul de integritate este supus răzbunării;
- e) existența legăturii de cauzalitate între dezvoltarea de încălcări ale legii și pretinsa răzbunare.

Astfel, este necesar ca avertizorii de integritate să fi făcut avertizarea prin unul din canalele interne, externe sau publice, și să fi avut motive întemeiate să creadă că informațiile transmise erau adevărate în momentul efectuării raportării. Aceasta este o garanție esențială împotriva dezvoltărilor sau raportărilor rău intenționate sau abuzive, asigurându-se că persoanele care fac cu bună știință dezvoltări care nu corespund realității, nu se bucură de protecție în sensul legii.

Protecția urmează a fi acordată avertizorilor care furnizează informații necesare pentru a dezvoltărilor încălcări care au avut deja loc, încălcări care nu au avut loc încă, dar care sunt foarte susceptibile să aibă loc, acte sau omisiuni pe care persoana care efectuează raportarea are motive întemeiate să le considere încălcări, precum și încercări de disimulare a încălcărilor. În același timp, protecția nu ar trebui să se aplice în cazul persoanelor care raportează informații care sunt deja pe deplin disponibile în domeniul public sau zvonuri nefondate.

Avertizorii de integritate sunt protejați împotriva răzbunării, indiferent de faptul dacă sunt directe sau indirecte. În acest sens, prezentul proiect de lege în art. 21 instituie interzicerea răzbunării și consacră o listă neexhaustivă a formelor de răzbunare.

La fel, în articolele 22-24, recunoaște autoritățile responsabile de protecția avertizorilor de integritate și atribuțiile acestora.

Prin urmare, potrivit acestor dispoziții legale, angajatul, care a făcut o avertizare de integritate și care este supus răzbunării (prin acțiuni sau amenințări) din partea angajatorului sau a unei alte persoane din cadrul entității publice sau private în care activează, este în drept să solicite protecție de la autoritățile responsabile consacrate de prezentul proiect de lege, care sunt: angajatorii și Avocatul Poporului.

Art. 25 stabilește măsurile pentru protecția avertizorilor de integritate care pot fi luate în caz de cercetare disciplinară. De asemenea, prezentul proiect instituie măsura de exonerare de răspundere a persoanei care dezvoltă încălcări ale legii. Ipoteza exonerării de răspundere nu încurajează săvârșirea faptelor ce pot atrage răspundere pentru dobândirea informațiilor în vederea dezvoltării de încălcări ale legii, dar, urmărește ca raporturile să fie fundamentate pe acțiune civilă și protejarea interesului public.

Totodată, art.27 conține reglementări de contestare a măsurilor de răzbunare, potrivit cărora angajatorului îi revine sarcina să demonstreze că măsurile întreprinse față de angajat nu au legătură cu avertizarea de integritate sau

implicarea acestuia în orice calitate în raport cu o avertizare de integritate. În caz contrar, faptele angajatorului se consideră răzbunare.

Astfel, în cadrul litigiilor care au ca obiect de examinare măsurile de răzbunare, enunțate de proiect, se instituie o inversare a sarcinii probei.

Dincolo de interdicția răzbunărilor prevăzută de prezentul proiect, este esențial ca avertizorii de integritate care suferă răzbunări să aibă acces la căi de atac și la despăgubiri. Astfel, măsura reparatorie potrivită în fiecare caz ar trebui să fie determinată de tipul de răzbunare, iar prejudiciul cauzat în astfel de cazuri ar trebui să fie reparat integral, în conformitate cu legislația în vigoare. Măsura reparatorie potrivită ar putea lua forma unor acțiuni de reintegrare cu drepturi depline, de exemplu, în cazul concedierii, al transferului sau al retrogradării, a unei licențe sau a unui contract anulat etc.

Capitolul V din proiect stabilește reglementări privind răspunderea pentru încălcarea prevederilor legii și interdicția renunțării la drepturi și la măsuri reparatorii. Proiectul de lege stabilește sancțiuni de natură disciplinară, contravențională după caz penală pentru încălcarea obligațiilor prevăzute în prezentul act normativ. Totodată, sunt prevăzute sancțiuni de natură contravențională sau, după caz, penală pentru avertizorii de integritate care raportează informații referitoare la încălcări cunoscând că sunt false. Prin urmare, această prevedere este instituită cu scopul de a descuraja astfel de raportări, pentru a menține credibilitatea mecanismului în cauză.

Capitolul VI

Potrivit art.31 prezenta lege intră în vigoare la expirarea a 3 luni de la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. La data intrării în vigoare a prezentei legi se abrogă *Legea nr. 122/2018 privind avertizorii de integritate*.

În termen de 3 luni de la data publicării prezentei legi, Guvernul va aduce actele sale normative în concordanță cu prezenta lege.

Spre deosebire de legislația actuală, proiectul impune obligația entităților publice indiferent de numărul de angajați, precum și entitățile private care au cel puțin 50 de angajați de a identifica și institui canale interne de raportare a dezvăluirilor de încălcări ale legii, precum și vor stabili prin actele interne proceduri de dezvăluire de încălcări ale legii și proceduri de efectuare a acțiunilor subsecvente. În această ordine de idei, canalele interne de raportare vor fi concepute, instituite și gestionate în condiții de siguranță, astfel încât să fie protejată confidențialitatea identității persoanei care efectuează raportarea și a oricărei părți terțe menționate în raportare și să se împiedice accesul la aceasta a membrilor neautorizați ai personalului.

Examinarea avertizărilor de integritate înregistrate în Registrul până la data intrării în vigoare, inclusiv a celor în curs de examinare, se va efectua în conformitate cu prevederile prezentei legi

Ținând cont de cele menționate, prezentul proiect propune creșterea nivelului actual de protecție a avertizorilor de integritate, și încurajează dezvoltarea de încălcări ale legii. Mai mult ca atât, prin instituirea canalelor de raportare și prin îmbunătățirea mecanismului de protecție a avertizorilor de integritate împotriva răzbunărilor în context profesional, se va asigura un nivel mai ridicat de protecție a avertizorilor și, implicit garantarea dreptului la condițiile de muncă corecte și echitabile.

5. Fundamentarea economico-financiară

Pentru implementarea prevederilor prezentului proiect nu va fi necesară alocarea unor sume de bani suplimentare din contul bugetului de stat.

6. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare

În urma adoptării proiectului de lege va fi necesară operarea de modificări doar în Hotărârea Guvernului nr. 23/2020 pentru aprobarea Regulamentului privind procedurile de examinare și raportare internă a dezvoltărilor practicilor ilegale. Potrivit prevederilor prezentului proiect (sarcina dată a fost reflectată în cadrul dispozițiilor finale și tranzitorii ale proiectului de lege).

7. Avizarea și consultarea publică a proiectului

În scopul respectării prevederilor *Legii nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional*, pe pagina web oficială a Ministerului Justiției www.justice.gov.md, la directoriul Transparența decizională, a fost plasat Anunțul privind inițierea procesului de elaborare a proiectului unei noi Legi privind avertizorii de integritate, care poate fi accesat la următorul link: <https://justice.gov.md/ro/content/anunt-privind-initierea-procesului-de-elaborare-proiectului-unei-noi-legi-privind>.

La ședința Secretarilor generali ai ministerelor din 02 martie 2023, s-a decis remiterea spre avizare a proiectului de lege privind avertizorii de integritate, fiind înregistrat în Cancelaria de Stat cu numărul unic **163/MJ/2023**.

Prin urmare, proiectul a fost plasat pe pagina web oficială a Ministerului Justiției www.justice.gov.md, la compartimentul *Transparența decizională*, directoriul *Proiecte de acte normative remise spre coordonare*, rubrica *Registrul proiectelor de acte normative* și pe portalul www.particip.gov.md.

Prin scrisoarea Cancelariei de Stat nr. 18-69-2269 din 02 martie 2023, proiectul de hotărâre *cu privire la aprobarea proiectului de lege privind avertizorii de integritate (cu număr unic 163/MJ/2023)* a fost transmis spre avizare: Cancelaria de Stat, Ministerul Finanțelor, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Apărării, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Culturii, Ministerul Sănătății, Ministerul Mediului, Ministerul Economiei, Consiliului Superior al Magistraturii,

Consiliului Superior al Procurorilor, Procuratura Generală, Avocatul Poporului, A.O., „Institutul de Reforme Penale”; A.O. „Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției”; A.O. „Transparency International Moldova”; A.O. „Centrul de Resurse Juridice din Moldova”, Uniunea Avocaților din RM, Centrul Național Anticorupție și Centrul de Armonizare a Legislației.

În procesul de avizare au prezentat obiecții, propuneri și recomandări: Cancelaria de Stat, Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Apărării, Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerului Culturii, Ministerului Mediului, Ministerului Economiei (Inspectoratul de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Siguranța Consumatorilor), Procuratura Generală, Uniunea Avocaților din RM, Centrul Național Anticorupție, Centrul de Armonizare a Legislației, A.O. „Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției”, A.O. „Transparency International Moldova”, Avocatul Poporului (Ombudsman) și Ministerul Energiei. Alte părți interesate nu au prezentat avizele.

Din avizele prezentate asupra proiectului de lege, înregistrat cu numărul unic 163/MJ/2023, au fost extrase acele compartimente care vizează obiectul de reglementare a prezentului proiect. Toate propunerile și obiecțiile înaintate au fost analizate și inserate în tabelul de sinteză a obiecțiilor și propunerilor la proiectul de Lege privind avertizorii de integritate.

8. Constatările expertizei anticorupției

Prin Raportul de expertiză anticorupție nr. ELO/8611 din 24.03.2023 s-a concluzionat că, proiectul a fost elaborat de către Ministerul Justiției și are drept scop de a îmbunătăți mecanismul avertizării despre lipsa de integritate, de a încuraja dezvăluirile de încălcări ale legii prin intermediul canalelor de raportare, precum și instituirea unor măsuri de protecție a avertizorilor de integritate care vizează: prezumția relativă de bună-credință, obligația de a păstra confidențialitatea, prelucrarea datelor cu caracter personal, precum și măsurile cu caracter judiciar.

Proiectul respectă rigorile de transparență impuse de Legea nr.239/2008 privind transparența în procesul decizional, autorul a asigurat informarea publicului despre inițierea elaborării, precum și consultarea publică a acestuia. Prevederile proiectului corespund scopului declarat de către autor în nota informativă și acesta este în conformitate cu interesul public. În normele formulate prin proiectul supus expertizei anticorupției n-au fost identificați careva factori și riscuri de corupție.

Ministru

Veronica MIHAILOV-MORARU

Digitally signed by Mihailov-Moraru Veron
Date: 2023.03.27 13:58:05 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

